VLADISLAV KUŠAN

PONOĆNE ISPOVIJESTI

ZAGREB MCMXXXVII

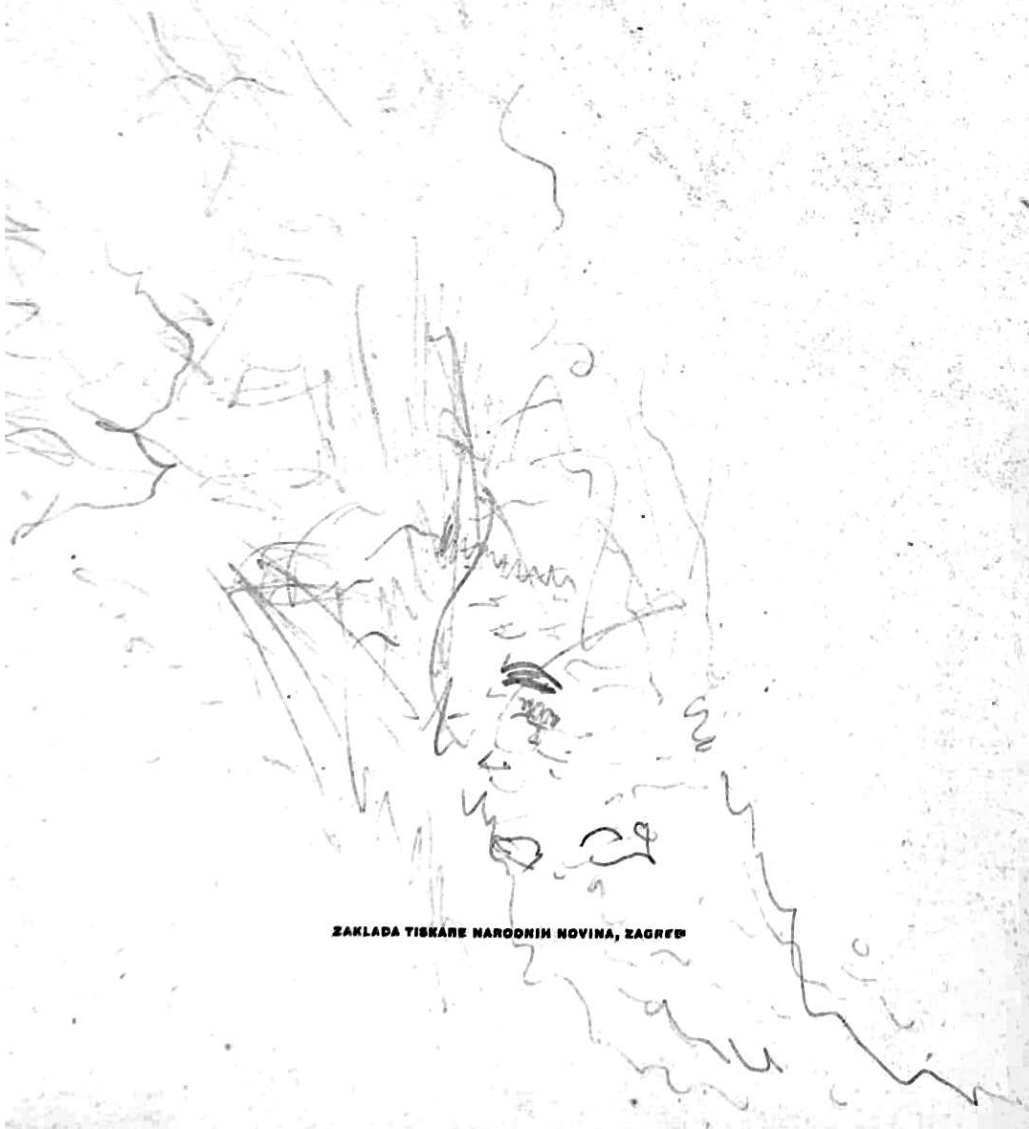

ZAKLADA TISKARE NARODNIH NOVINA, ZAGREB

PONORNICA DUŠE

PONOĆNE ISPOVIJESTI

Ponoć,
U crnini žena, rastužena,
Prolazi sporo ispod mojih prozora.
Svileno šumori povlaka od mraka
I florovi kraj žalobnog traka.
Koraci se meki jedva čuju.

Talasi me tuge zapljuskuju
I prepun sam neveselih riječi.
Nespokojne misli srce ruju.

Još me gane bol skrivene rane,
Još me tišti žar pokojne zore
I ljubavi davno pokopane.

Previše si srce znalo voljeti,
Ranu ovu ne možeš preboljeti.
Uvijek, uvijek, uvijek će te boljeti.

Govori li ovo vjetar u platani,
Rastužena žena,
Ili ja?
Grad se zlobno u san pritajio
I sluša ovo buncanje.

TIHI MONOLOG

Tebi Anabel, samo Tebi

Kroz noć šumna rijeka teče,
Njen šumor u moru prestaje;
Ljubav se u srcu rodi, opija, ko oganj peče —
I nestaje.

U nepovrat i vrijeme brza,
A moje krhko tijelo ostaje.
U grudima se nešto trza
I lice smrtno blijedo postaje.

Sve crnje sumnje ranu dube,
Sve manje sanje srce zanose,
O, gdje su usne što slatko ljube,
A bol ne nanose.

Tvoje su ruke u snu opajanja
Ko modri fosfor strasti gorile,
Tvoje su ruke, sve bez kajanja,
Svetište svoje razorile

I ostavile dušu da s brigom
Bisage bola tegobno prti
Dok pustoš čame i tame nastaje.
Pa zašto korak pred pragom smrti
Kukavno zastaje?!...

KASNI RAZGOVOR

— Čije su to otrovane riječi,
Tko to mutno iz tebe govori
Zamršene misli zloslutnice?

Kako blijedi pustolovno lice.
Opija te ushićenje čulno —
Ti govoriš, brate, bogohulno!

— Kako si me, druže, sneveselio!
Nije ovo milovanje tuge,
Ni strast nije. Sve to silno boli
Kad u snu grlim što nisam poželio,
A na javi tražim da me netko voli.
Kako si me, druže, sneveselio.

SNOVI STRAVE

Misao crna u lubanji stoluje,
Moja duša tešku bolest boluje
I snatri snove strave.

Kroz samoće neprozirnih tmina
Nosim čašku krvavoga krina
I moram patiti.

O nikad, nikad neću se smiriti,
Umrem li, iz groba ću se vratiti,
Smrt će me povampiriti.

U beznadnim noćima,
Kad vjetrovi fantastičnim prstima diraju
Telefonske žice,
Čudesne arije sviraju
I bude u gnijezdu ptice,
Zavijat ću ko ranjeni vuk,
U zar'đalim olucima s kišom ću potiho jecati
I prodirnim krikom prekidati na čas nastali muk.

Pa ako Ti se tada jednom javim,
O sunce mojih nekadašnjih dana,
Blijed i avetno proziran,
Sjeti se da peče stara rana
I da ovo nije težak san:
Moja duša preko groba pati.

O znaj! O znaj!
I nemoj me krikom straha odagnati,
Već me bolnim smiješkom prepoznaj
I jednu tihu molitvu izreci
Za pokoj moj.

Misao crna u lubanji stoluje,
Moja duša tešku bolest boluje,
I snatri, snatri u vatri vrućice
Snove grozničave i fosforno plave,
Snove mòre, snove strave.

TRAVANJSKE MEDITACIJE

Premnogo, premnogo sanjam
U ove travanjske noći,
Čudesne, nujne,
Sne nedokučive.
A ja sam ipak miran,
Tih i spokojan
I ne tražim vračare da mi proriču,
I ne puštam da moje srce utone
U tamne ponore sjećanja.

Samo u sumrak,
Kad mlaka kaplja zalutalog oblaka
Najednom kane na goruće čelo,
Zastanem, spoznam svoju bol,
Spoznam jedan tren...

Trgnem se i blago nasmiješim.
Tek mahnem rukom na sve što je bilo,
Pa idem dalje
Miran,
Tih
I spokojan.

ŠIR HAŠIRIM

Ako Ti kažem sve tople, ustreptale riječi, koje znam,
Ne vjeruj njima, one su mrtve i ne odzvanjaju
Pijanstvom ljubavi.
Ako Ti sve moje pjesme otpjevam,
Ne vjeruj njima, one su tužne i ne sanjaju
Radosne zanose.
Ako Ti pred noge prospem sve žarke boje u snu gledane,
Ne vjeruj, Sulamko, plamnija je strast i žudnja moja!

O zašto nema više riječi, zvukova i boja?! — — —

NOCTURNE BAUDELAIRIEN

Tama je demone-vjetrove budila
Da svu noć u dimnjaku ridaju,
Na živcima s gudalom straha zagudila
Da se u končiće kidaju...

Kriknuli su uplašeno ždralovi
Dok s maglama putujući jadaju.
Svi moji zanosi jalovi
U blud i hašiš padaju.

Sve tinja, tinja djetinja svetinja
I mru u meni nebeski bogovi.
Sve dublje tonem u carstvo avetinja,
Sve luđe zvone rime i slogovi.

U nekoj silnoj stravi strahujem,
U jezivim se utapam grozama,
Za pomoć svojoj sjeni domahujem
U najgrotesknijim pozama.

Krvave želje možđane siluju,
Ta noć me na križ bola zakuje.
Ni sjene neće da se smiluju,
A srce samo sebe oplakuje.

Škripne li ormar napuklim daskama,
Skoro će ponoć na okno kucati.
Zrcalo s mojim martirskim maskama
Luđački počinje mucati.

U kutu crn se mačak ježuri,
Na zjeni fosfor mamena plamena.
Zašto se plava zora ne žuri
Da skine mòru s moga ramena?

I zaželim li svijeću ugasiti,
Jeza me valom ledenim prelije.
Zar mene nitko neće spasiti
Iz ove tamničke ćelije? — — —

SPLEEN

Bolno vjetar u krošnjama diše
S prvom tugom predjesenskih dana.
U bolesnim bojama platana
Suzi žalba rasplakane kiše.
Bolno vjetar u krošnjama diše.

Rujna šuma u ognjici vene,
Sunca ištu grane obamrle,
Daljine se s oblacima grle —
U srcu su nade pregažene.
Rujna šuma u ognjici vene.

Sljepočnicom bezbroj misli bije,
A u bdjenju nema odgovora.
Ucviljena sviće slijepa zora,
Mutno okno hladnom suzom mije.
Sljepočnicom bezbroj misli bije:

Tko ispija radost mojih dana,
Tko mi snagu iz udova pije,
Zašto ovaj smiješak pelivana
Samo pečal i prazninu krije?
Tko ispija radost mojih dana?

RIJEČI U JESEN

Plah šumor voda u daljinama,
U travi miris truleži i smrti
I kostur ljeta, žutog suncokreta.

U nama raste osama i tama
Bez bistrog sjaja zvijezde Sjevernjače
Plače duša sama.

Krv lišća pada na plašt listopada
Protkan starim zlatom mrtvog sunca.
Jedno ptiče na gloginju jada,
Jedna duša u pečali bunca:
O, još jednom biti bosonogo dijete
Na rosnoj travi proljetnih livada,
I prezret sanje bolećive sjete,
Prokleti misli sumračne i plačne,
Želje ubitačne
I ko ponor crne...

Na nebosklonu zlato plašta trne.
Po obroncima smijeh purpurnih šuma,
Grozničavo sulud,
Zamire.

STOPE DJETINSTVA

Kad dođe večer,
Ja sam žalostan
I tražim stope izgubljenog djetinstva.

Sjenica u rujnim vinjagama, pokraj voćnjaka,
Još je turobna.
U mirisima zimomornih ruža i oskoruša
Pletemo šutke vijenac za mrtvog brata Ivana,
Ja i sestra Marija.

Za mutnim oknom čeka dječak zlatokos
S grančicama zelenim u ruci,
Da niz plavu zavijanu ulicu
Božić proleti
S mećavom, vrancima i zlatnim praporcima.

Na travnicima pokraj mutne Jalije
Pasu stada.
Po obalama stare vrbe raspliću kose svilene.
U trku je djevojčica zastala,
Poklekla pred žutom trubom jaglaca,
Dvaput tiho rekla moje ime
I rukom mi ushićeno mahnula.

Kad dođe večer,
Ja sam žalostan
I tražim stope izgubljenog djetinstva.

POSLJEDNJA ISPOVIJEST SLIKARA KARASA

Krajina je pod florovima tmine poprimila fantastične oblike. U zraku, koji je zasićen munjinom i sapet iščekivanjem, tutnje prvi udarci bezumno nagle ljetne oluje. Šumori kiša, a nabujale vode u jarcima usplahireno klokoću i teku prema Korani. Karas ogrnut pelerinom, prokisao, supijan od misli ide u noć i govori:

Razvija srpanjsko nebo podmukle ponoćne ponjave
U suru zastavu bure — putokaz posljednjih stanica —
Kad s teškim teretom tuge, bez tamjana i zvonjave
Predvodim vlastiti sprovod na granicu svih granica.

Ko duvne tmurne litije potmuli spomeni prilaze
Prebirući krunicu bola voštanoblijedim rukama.
Čuvstva iz čahure srca niz ponor sjećanja silaze
Za tragom krijesnice snova nad ispaćenim mukama.

Sve vas u povorci vidim, vi žudnje mrtvorođene
U jadu krvave jave, očaju samotnog ridanja,
Nevine male radosti od ruke djetinje vođene,
I prve nejasne sumnje, i zadnja krvnička kidanja.

I vaš je predvodnik dugo gušio nalete bune,
Al danas povratka nema, pred ničim on ne zastaje.
Sve što je volio ludo poganom psovkom prokune,
Od ove doline suza nemoćnim gnjevom se rastaje...

Šiba me rasplelom grivom vjetrina u divljem kasu,
Nad crnom Koranom rže, kopitom talase udara,
Sikće kroz pakosni kikot kletva u mamenom glasu,
Niz selo u propanj srlja lomnjava orkanskog sudara.

Zeleni signali munje preplaše plahe kućice;
Uz bučno bubnjanje groma tajanstvo kišnog šaputanja.
Ko plamen buktinje drhtim od ognja samrtne vrućice
Pred pragom šutnje i tmine na pustom raskršću lutanja.

Klipšem kroz kaljuže kala u sjeni noćne kulise.
U duši potpuni poraz, skrhana krila Ikara.
Gudim uz orgulje bure, u psalmu žalobne mise
Na mukloj napukloj struni lamento propalog slikara.

Uz kukanje kukuvijsko kobno se Karas rodio
Sa osjenčanim čelom preuranjenog snivanja.
Krhkom je životnom lađom tek brodolomno brodio
Ukleti moreplovac kroz vihor sudbinskog zbivanja.

Govore tamni zakoni. Zbio se zapis udesan.
U toranj tihe samoće pomućen duh se usamio.
Život je u svom čemeru, na časak čarobno čudesan,
To krotko krojačko čedo prelivom šara omamio.

Nadanje modrih visina, dim vina, ta pelerina,
Beskrajna čežnja sanjara pred zamagljenim stazama,
Dah krina, zvuk violinâ opiše suludog sina,
Opiše otrovom laži i bolesnim ekstazama.

Ja nisam zgaženi genij ni slikar divovskog duha,
I nemam nad glavom lovor u sjaju svetog znamena,
Ja sam ko napaćen čovjek tražio rada i kruha,
Da dimu jalovom ne dam najljepši žar svog plamena...

Nosiš u zjenici vedroj viđenje duha vidovita,
Vatromet mletačkih slika i tkanja plamenih sanja.
Život je snivana bajka zvjezdanom maglicom ovita,
Bakanal bengalskih boja vječiti cilj putovanja.

Kroz plamen otrovnih boja mame te arije nujne,
U svoje magično tkivo ritam i zvuk te zavije.
Dok dušom cvjetaju čežnje ko ruže krvavorujne,
Upali obrazi gore i plamte sve grozničavije.

O rimske kristalne noći pune i prepune lune,
Kad srce od glazbe gine da jedva može mucati!
Uzaman zazivlješ pomoć bludnice Žene-Fortune,
Na okno samotnog tornja bijeda će u zoru kucati.

Tu nikad ne spoznaš pravo što duši zbunjenoj treba,
Kad sumrak sivi zasipi i sjetom nebosklon zalije —
Prozračne vizije svijetla sa slika saharskog neba
Il jeza samrtne strave nad mrakom gorske provalije.

I nikad ne spoznaš pravo izvore svijetla i sjene,
U čem su skrivene tajne ljepote, slasti, užitka.
Ljubav Candide, Irene? — O, sve su žene Sirene!
Lik, platno i boja žitka? — S demonom krvava bitka!

To što u duši pjevuši s prezirom hladnim uguši
I slaži kukavno na dno slojeve mutnog taloga.
Sagradi svjetove svoje: — sve ih u bezdane sruši
I patnjom otkupi teret i cijenu velikog zaloga.

Kad šute sirote slike, nek moja nevolja zbori
Kako pod pepelom žeže i gori! O dobrotvori!
Kako ste srcima škrti, a novčićem milostivi,
Kako nas rastavlja život i ponor nepremostivi.

I kako svirepi pauk žaokom dvoumlja ruje,
I kako umorno srce grobnicom snova postaje,
I kako bruje oluje i refren vječni se čuje:
»Crna ti Korana ostaje«!

— O, dosta je! O, dosta je! — — —

Razvija srpanjsko nebo podmukle ponoćne ponjave
U suru zastavu bure — putokaz posljednjih stanica —
Kad s teškim teretom tuge, bez tamjana i zvonjave,
Odlazi njegova duša na granicu svih granica.

NOĆNA PJESMA

Sans espoir de rien, aller les rues,
C'est là un destin meilleur qu'on ne croit...
Charles Vildrac, Livre d'amour

Cijelo veče cestom brige lunjaju
S novom tajnom u svom ogrtaču;
Cijele noći sive sjene kunjaju,
Kapi kiše sa šešira plaču.

Blago kvase prkosne grimase,
Utišaju muklu jeku stopala.
Lavine tmine zadnji fenjer gase —
Ulica je sva u crno propala,

Pa oživi puna iščekivanja
U obrisima trepćuć polujasnim,
Da kroz ritam podmukloga zbivanja
Dahćuć diše dahom sladostrasnim.

Da izveze nevidljivo vezivo
Tamnih riječi koje srce opiju,
Da golica opojno i jezivo
Barabu, sanjara i vinopiju.

Da hihoće u pakosnoj šali
O ženi, bludu, svirepim orgazmima
I struje kao skriveni kanali
Sa sukrvicom, blatom i mijazmima.

Ako malo zabrenča u tmici,
To netko tiho staru pjesmu snuje.
Ne čuju je kasni prolaznici.
O, za kim kišna ponoć jadikuje?...

LES POÈTES MAUDITS

Kraj hrasta, starački pogrbljena, kojem se čvoraste grane okljaštrene i izobličene grčevito propinju u plavilo noćnog neba, ruševno raspelo na raskršću obraslo grmljem i dračem i preliveno najčišćom srmom jesenje mjesečine. Kaplje žitka srebrnasta talina i kroz sušičavu krošnju na čudnovate starinske klobuke, olinjale pelerine, ogrtače i još čudnovatije spodobe putnika, koji su se tu sasvim slučajno na svom putu sastali, prepoznali i u koru zamišljeno raspjevali:

Tjeskoba zjene zamuti, al suzne boli prolije
U naša nemirna srca. Krvareć bolno kucaju.
Omarne misli miluju melemom melankolije,
Kroz ogrtač fosforno palucaju
I baladu u ekstazi mucaju.

A ona je prepuna opojne čarolije,
Opsjenarske raskoši maglenih kontura.
Žalost sura polumračnih ura
Zanosi i boli je.
Prepuna je opojne čarolije
I čulnih bura mrtvih trubadura.

Nad crnim bezdanom želja ko pjani pelivani
Plešemo ritmom daktila na tankoj svilenoj žici.
O, to nas hašiš stihova i snova otrovom hrani!
Mi smo otrovani. Mi smo bolesnici i prokletnici.

Kadikad krajinom šutnje u plavoj zvjezdanoj svili
Slutimo magičnu stazu između snova i jave,
Gdje mutna viđenja kažu što nismo i što smo bili,
A romon nemirne krvi spomene ljubavne strave.

Vijore barjaci bune i bubnja buntovni glasnik,
Što sipa s fanfarom riječi bujicu raskošnih slika,
Skruši ga molitvom krotkom ponoćni hodočasnik,
Razgnjevi zluradi grohot pakosnog čarobnika.

U nama žive martiri, luđaci i Don Juani,
Levente sumorna lica, što žude za podvizima,
Šumore ugasli dani, orkani i oceani
I sve se rađa u snima od dima i slatkih rima.

Sve se u beskraju rađa ko vlažni topaz mlađa
I raste u blistavo čudo — tek mi ga uzalud čekamo.
Lepršа skut pelerine, njiše se »Pijana lađa«
Niz mutne vode života suludo putuje nekamo.

Nariču za nama sestre, kukaju majke-svetice,
Mole da očuva Gospod dušu od napasti Sotone.
A nama u zjenicama treperi žar boljetice
I suza oko zamuti, al' na dno srca potone.

Uvijek smo sami u tami stoljeća i eona
Kročili tragom sfera subrata Ahasvera,
Žudili život bez spona u suncu plavetnih zona
I ranu smrt za ljubav i dugu paunova pera.

Gledamo tmurne daljine, neznane i znane strane,
Pregrada prostora vječno beskrajne tajne krije,
Krvare zarasle rane ko lati mažurane,
Dok duša u žalnu pjesmu pretoči jecaj nostalgije.

I sve je pjevanje naše tek jeka mučnog pretakanja
Očaja, bolesne tuge, slomova, pečali udesne
U zvonki metal riječi s prizvukom potajnog plakanja
I strofe nujne i čudesne.

U strofe od čistog zlata, prevrata, požude bludne,
U strofe prekrotkih riječi, što škrope svetom vodicom,
U grozničavost kletve čudne i uzaludne
I molitveni zanos pred tužnom Bogorodicom.

O sve je pjevanje naše jeka tog mučnog pretakanja
U zvonki metal riječi.

Stih još u prostoru zveči postajuć čađavo slovo,
Na žutoj plohi papira slap zvukova ušuti.
I samo dječaku bruji knjiga ko glazbalo novo
Dok bdijuć nemiran sniva i požar života sluti.

Od harfe bolnije zvoni, ko gong i cimbal bruji,
Sve trube sudnjega dana sa mrtvih listova ječe,
S tajfunom bezumne čežnje kroz svaki živac prostruji
I kičmu ubode jezom, a srce slatko zapeče.

O samo dječaku knjiga ko novo glazbalo bruji!

I mi smo počeli pjevat s ludilom čulnih orkana,
Prošli kroz krugove pakla u sumrak alkohola,
Da nam nad umornom glavom sija ko Fata Morgana
Aureola Apostola Bola.

Gasnu, gasnu mutno naši dani.
Nad crnim bezdanom želja ko pjani pelivani
Plešemo ritmom daktila na tankoj svilenoj žici.
I još nas hašiš stihova i snova otrovom hrani.
Mi smo otrovani. Mi smo bolesnici i prokletnici.
Hej, pjesnici prokletnici!

OČAJNIK

Sa dna tame ispruživši ruku
Na uglu je tiho zajecao,
Slomljen bolom predao se múku
I pod fenjer razbijeni stao.

Što se glava zamišljeno micala
Teret tuge na tjemenu noseći,
A ruke su ko slomljena ticala
Sve nešto htjele doseći.

Fenjeri su niz ulicu tinjali —
Polusveli žuti tulipani,
Noćnici su cestama glavinjali —
Mamurlukom rasplakani dani.

Iznad glave oblaci šumore,
Preko crne svile suze kapaju,
Na čelu se produbljuju bore
Usnice se zgrčile u vapaju:

Tuče teški bat u sljepoočnici,
Rana bukti u otrovnom trzaju.
Polusjajni ovlaženi pločnici
S putnicima k svome cilju brzaju.

A ja s maskom plačnog Harlekina,
Iskrivljena, zgnječena grimasa,
Čekam, pijan bez vina i spleena,
Putokaz za kakvu luku spasa.

Sruših sve u crno raspadanje
Vihrom sumnje što nas ludo vrti,
Pa ogoljen do posljednje sanje
Zdvojan zovem stjegonošu smrti.

Prikovan za mračne sate noći
Ja ne mogu ni s kim naprijed poći,
Ja ne mogu nikom skrušen doći,
A još ne znam ostat u samoći.

POÈME EXOTIQUE

Tu lopoči sniju legendu o Budi
Na jastuku lišća u zaspalim vodama,
Tu umorna duša u sanjama bludi
Porculanskim tornjem i drevnim pagodama...

Uplašeno roni u ponore tama,
Šume dišu vlagu magličastog pramenja.
Kroz nebesku svilu rudi Fudžijama
Prelivima mutnim sedefastog kamenja.

Šumna šaš zašušti u prvo svanuće,
Zavonjaju strasno opojne mirodije.
Sunce s gejše-zore baršun noći svuče
I niz cvjetna polja za ručicu vodi je.

Prastara božanstva s potsmijehom Nirvane
Nečujno se mole u hladu svetih lugova.
S uzdrhtale trske krupna kaplja kane
I probudi lopoč valom vodenih krugova.

Na mostu se grče zahrđali zmajevi,
Potporanj je ukrašen papirima.
S noćnog lampiona gasnu tmurni gajevi
Iz priča o harakirima.

Prve svijetle pjege kroz zavjesu sinu.
Mukli zvuci gonga prostorima ridaju,
Murasame Tayu, mom mirisnom krinu
Opijeve snove od dimova kidaju.

S mrkog žrtvenika trepte proplamsaji
Zahvalnice vatre pobjedničkim ranama;
Vratiše se slavno jutros samuraji
Iz mezeva ljuta zavičajnim stranama.

Zaneseno stojim pred četom junaka
Poslije mučnog puta strmenitim klancima,
Ljupko nam se klanja kolo djevojaka
I zbor svećenika s mudrim zvjezdoznancima.

U čast slave visi svečan kakemono,
Dvoranom se kadi dim obrednog mirisa,
Al ja vidim samo plavetni kimono
Sa utkanom čapljom nad bokorom irisa.

Zaljubljeni pogled njene kretnje prati —
Poklonom je smjernim čaj gostima nudila,
Pa kad htjede meni tanku tasu dati,
Pred izlogom cvijeća slast me je probudila.

PJESMA ONOGA, KOJI JE OTIŠAO

Duh mladog samoubice prolazi noćnim vjetrovitim ulicama grada i pjeva:

Ne boli me više čežnja mladog tijela,
Mala, skrovita želja
Ni ova krvava rana —
Svu sam tugu, bol i radost stišao,
Svu tjeskobu ojađenih dana,
Dok sam samac s oblacima išao
Za ugaslim noćnim putokazom,
Da skrenem ovom negaženom stazom.

O, spominjem se:
Zbunjen i plah sam dočekao jesen
I živio u svijetu svom tajnovitom,
Otsutan, blijed i zanesen,
Sav predan bolu skrovitom.

Žudeć vječno ljubav bestjelesnu
Plako sam nad tijelom bludnih žena,
Buntovne noći dao sam nesnu,
A sanje carstvu sjena.

I jednog dana, kad mi dodija sve,
Razmrskam šakom i zadnje kristalne sne,
Prokunem strašno ovaj lažni grad
I prezrem ono, što sam ludo ljubio
I tu izgubio nežaljen ni od koga.

I tako, beskrajno gord, snažan i mlad,
Ja sam se, turobnik, ubio
Ne našav novog sebe ni starog, dobrog Boga.

O spominjem se časa poslije sprovoda:
Drugovi, koji su me skriveno volili,
Sa sumnjom u moju smrt zastaju plaho na cesti;
Za pokoj duše nisu se pomolili
Vjerujuć da će me sresti.

I onda čekaju na uglu »našem«
Strpljivo, dugo da zgasne dan,
Da se, ko uvijek, med njima javim
I nekom ruku na rame stavim,
Tih i zamišljeno nasmijan.

PONOĆNI POEM VATROSLAVA LISINSKOGA

Draganu Plamencu

Jedne prokisle jesenske noći, kad teški
ljigavi oblaci izmiješani s maglom nisko
nad krovovima kruže, a vjetrovi se javljaju
nenadano i podmuklo prigušenim
uzdisajima, vraća se njegov duh svom starom
glasoviru, koji je još jedina utjeha nekoj teško
bolesnoj djevojčici u zabačenoj potkrovnici
»Gornjeg grada« i, utonuvši u prošlost, govori:

Tornjevi drevni jecaju bakrenim bolom batova,
Grič kao galija plovi u noćne magle zamotan,
Na vjetru vjetrulje cvile u stravi sablasnih satova,
A ja se, gle, tebi vraćam skrušen i monaški samotan.

Moje su prozirne ruke u tihom akordu klonule.
Čujem ti staračko srce: još za mnom djetinski tuguje.
Poznaju pritisak blagi te tipke žute, oronule —
Svu noć, ko nekad, s njima u snima pokojnik druguje.

Kad žice samoću sobe ko teret olova osjete,
Zabruje mrmoreć muklo u muci jalovog snovanja.
Više te zbunjuje prošlost iz riječi mrtvačke posjete,
Od sudbe bolesnog čeda, gorčine nijemog tugovanja.

Ne budi zadnju družicu, sanja o dobrim ljudima,
Najljepše koprene snova raskošno trepću pred očima.
Ni svoje ne kidaj rane u krhkim, usahlim grudima
Dok spomen panično vapeć ponoćni poem započima.

Ista je sjeta čemerna pustoši naše ulice,
Brujanje noćne tišine prepune čudesnih arija.
Miješa se pjesma Porina s ćurlikom Čarobne frulice,
Na rubu sluha titraju zvukovi davnih sanjarija.

Ko ptica pijana sunca htjedoh u plavilo kriliti,
A padah prerano skršen u kaos suludog stradanja.
Dok grčih potajno pesti da ne moram zacviliti,
Ti si me jedini zvao zanosom zvonećih nadanja.

Ti si me magijom za patnju osokolio
Da ipak okusim slasti velikog uznesenja.
Ti si me više od ljudi i dobre druge volio,
O druže napuklog srca u magli mog snoviđenja.

Prosjački brojati novčić od stare bakrene kovine
Za koru bijedničkog kruha, trenutak mučnog stvaranja;
U sebi nositi plamen za ushit cijele domovine,
A vječno bugarit žalbu propasti i razaranja.

Kroz tminu javit se rikom ranjenog leoparda,
Sumrtvom munjom signala u pjesmi krvavo zasjati —
Pa tko je saslušat htio bolove bolesnog Barda,
Komu je znao taj bljesak do mene stazu obasjati.

Tom hromom nogom teturat sumračnim snom agonije,
Slušati zdravice zvonke, prazninu svečanog govora.
Uz prozor venuti s tugom turobne pelargonije
Za časak varave slave sa krunom trnovog lovora.

Ko vječni uznik kunjati u nekim podzemnim uzama,
O takav život jalovi od prave smrti gori je!
Kad zamišljena djela isplačeš krvavim suzama,
A mjesto buntovnih misli pitome pišeš davorije.

I nikad izišo nisam iz ovog ukletog kruga.
Bijeda me hihoćuć ludo nevoljom svakom bratila.
Ko sumor jesenjeg luga, tek tuga plačidruga
Mog roda zlopatnoga sa mnom je do kraja patila.

Dira ta pjesma martira i svira ko napukla lira,
Pa ipak ona je nekoć simbole vjere nosila.
Dok bijah nevidljiv vođa, barjaktar, junak Ilira
I napjev budnice plahe vjerna je srca zanosila.

Danas im nevino zvoni u prašnim kantilenama
Taj blijedi, daleki odraz, pepeo okrutnih bolova.
O neću utjehu donijet ni mirogojskim sjenama
Već život tužnije gudi od domorodnih molova.

Ako je šaptanje tvoje prizvukom plača ovito,
Nemoj da drhtavi zvuci samrtni hropac mucaju!
Smiri se, umorni druže, dijete će tužit jadovito
Za tvojim žicama dobrim što noćas bezglavo pucaju.

Ostani anđeo čuvar zanijetih samotnika,
Oživi nadzemnom srećom večernje meditacije,
I pamti, ja nisam zadnji umjetnik patničkog lika
Iz čudne povijesti snova te naše nesretne nacije.

— — — — — — — — —

Tornjevi drevni jecaju bakrenim bolom batova,
Grič kao galija plovi u noćne magle zamotan,
Na vjetru vjetrulje cvile u stravi sablasnih satova,
U tami komore dječje netko trabunja samotan...

BALADA POSLJEDNJE ULICE

I sjene rastu, rastu vlažni pločnici,
Za polumrtvim fenjerima nestaju;
U noć plaču ojađeno noćnici
I kraj čaša razmrskanih prestaju...

Sablasno kroz nujno svijetlo prolaze,
Po zidu rastu u groteske skokova,
Jedne odu, a druge pridolaze
I vuku tajni teret svojih okova.

Prođe šutke čovjek teško osamljen
S jadom, koji jedva može nositi,
Klikne mladić sanjom sreće omamljen,
Slijepa žena započinje prositi.

Nekom klone rano ruka radina
Za vlažnim čikom, za tajnama skitanja,
Nekog dugo muči san Aladina
I dječjeg oka zbunjujuća pitanja.

Sonet sanja pjesnik zamišljeni,
Na dlanu nosi rascvjetale lopoče,
Kimne svojoj fantastičnoj sjeni —
Niz blato dalje cipelama klopoće.

Momci gordo govore o ženama,
Zastajući nasmiju se varkama,
Razigrani vinskim kantilenama
Rugaju se starim Putifarkama.

U dubini mutnih perspektiva
Noćna seka nudi cjelov gubavi,
Za riječ bludnu ranu srca skriva
I sanja, sanja o ljubavi...

A sjene rastu, rastu vlažni pločnici,
Za polumrtvim fenjerima nestaju;
U noć plaču ojađeno noćnici
I kraj čaša razmrskanih prestaju.

TRAGOM NEVIDLJIVIM

SFUMATO

U zimski suton okna nahukana
Pogledu zbrišu svaku crtu jasnu.
Umorne boje, na svršetku dana,
U bolni sumor neprimjetno gasnu.

Zarone oči u daljine mutne
Omađijane maglenim vidicima,
Na obzoru ginu vizije zloslutne
U povelim i nejasnim oblicima.

U sobi blago trepte politure,
Prostorom sjene polujasne plinu.
U zrcalu plohe zelenkasto-sure
Tek sedefastim odsjevima sinu.

U zraku trpki miris topla čaja
I rasplinute sanene konture.
Iz peći — ko iz nekog stranog kraja —
Dva oka mrtve žeravice zure.

I ja sam tu, bez misli i bez lika,
Pa ne znam što sam: miris, odraz, san;
Padam u pejsaž već iščezlih slika
I u san neki mrk i bunovan.

TRAGOM NEVIDLJIVIM

Pod mutnim sjajem obumrlih zvijezda
Putuju vjetrovi noćni put mračnih neznanih strana
S nemirom i crnim barjacima,
Putuju skitnička braća kiša i ludih orkana
I nose sumor glavobolnim snima.

Smućeni suncem, mirisom lovora i mora,
Mamurno šume dolazeć s pijanog juga,
Mlakošću miluju vrhove sjevernih gora
I preko sjena tmurnog vidokruga
Na sive njive silazi njihova tuga.

S lišćem po pustoj aleji kruže u vrtlozima,
Posrću cestama blatnim, cvile u rovu kanala,
Skidaju s krovova kuća pamučne zastave dima,
Ugase utuljen fenjer nad bijedom starog portala
I tresu temelje noći od tame i crnog kristala.

Tihe, zatrudnjele žene probude nemirnom slutnjom,
Kapaju otrovne suze u srce bolno.
Na čas se zaviju mirnom, tjeskobnom šutnjom
I opet zveckaju oknom dugo i neumolno.
A psi na lancu cvile ko teško bolesna djeca.
Ponoć u koroti boja nad ponorima jeca.

Ako im sustao vodič u mrtvoj ulici stane,
Po starom oluku tuku pušeć u promukle trube,
Sviraju arije žalne u frule začarane,
Zanjišu limeni cimer — za uglom naglo se gube.
Za njima padaju cigle i ponoć panično kune,
Trepte sve crne šupljine straha i zvižduka pune.

Pod mutnim sjajem obumrlih zvijezda
Putuju vjetrovi noćni put mračnih neznanih strana
S nemirom i crnim barjacima.

I KROZ TE TIHE TUGE JUTARNJE

Drhturi jeza u prokislim krunama
Ko krhka čaška sušičavog krina.
Gudalo vjetra jeca na strunama
Jesenjih violina.

I kroz magle koje boje upokoje,
Groznica tinja na lišću sumrtve hvoje
I gasi se u draču.
A šume ranjene rone u sivo žalostivo tkivo
I ludo u žalbi plaču.

I kroz te tihe tuge jutarnje
Prolazi žena neka:
Davne se brige bijele u kosama,
U srcu kljuju boli nutarnje.
Ramena slaba tišti osama.
Smrt za deblom čeka.

I kroz te tihe tuge jutarnje
Prolazi žena neka.
Ko pas je pokorno prati praznina prošlih dana,
Što je negdje ostavila za sobom.
Bolovi ranih rana
Muče je opet tjeskobom.

Ništa je ne grije više:
Ni milost molitve ni meka marama.
Samo crne brige za njom tapaju.
Po mirnim, zelenim barama
Nečije suze kapaju...

Drhturi jeza u prokislim krunama
Ko krhka čaška sušičavog krina.
Gudalo vjetra jeca na strunama
Jesenjih violina.

PRIMULA VERIS

Nevidljivi netko, prije zore mirne,
Zastiruć daljine ružičastim velima,
Čarobnjačkim štapom mrtve bašte dirne,
Veselje i pjesmu vrati našim selima.

Kad vunenu kapu odnese sa gore,
Oblačine s neba sumorne maglovite,
Nabujale vode glasno zažubore,
Procvatu na glogu grančice trnovite.

Livadom širokom šaren ćilim veze,
Pusti voćnjak kiti najnježnijim bojama,
Zadirkuje smjelo sramežljive breze,
O ljubavi šapće u drhtavim hvojama.

Prekrije vrbike svilom sitnih maca,
Raspjeva slavuje u prozračnim krošnjama.
Djevojčice budi čežnjom poljubaca,
Uzbuni sva srca djetinjastim prošnjama.

Miluje vjetrićem omorike crne,
Na grančice suhe vješa pupke zelene.
U leglima toplim budi plahe srne,
A čistinom goni vitoroge jelene.

Sipa zrakom svjetlost u plamenom mlazu.
Mutne oči mije modrom bojom svemira;
Sve misli zavede na veselu stazu
I uzbiba grudi srhom slatkog nemira.

Jutros čoban ljubi struk mirisne trave,
Tepajuć doziva po pašnjaku volove;
Jutros Gospod ide kroz prostore plave
Da plamenim suncem blagoslovi dolove.

SVITANJE

Nevini irisi rose livadi lice umivaju,
Bokove bokorne šume zadnja je maglica zavila.
Brežuljci velurni blijede i sve prozračniji bivaju.
Tali se istočni oblak na pladnju jutarnjeg plavila.

Otvara jezero gorsko očice modre, sanane:
Jelikom jeleni kašu niz pusti proplanak padine,
Vijore brbljave breze barjakom hvoje tanane,
Ruši se obronkom kamen sa mrkog bedema gradine.

Kroz divlje spletove grana polako zrake prodiru,
Dragaju sjedine sjajne smrekama, proročkim starcima,
Izdišu kaleži cvjetni u toplom sunčevom dodiru,
Jutarnji hlapovi kade osamu svetim šumarcima.

Puše se rosnate travke zemljinog pokrivača,
Maslačak užiže uz put pahuljne lampiončiće.
S vunenim krpama neba igra se sunce skrivača
I sve ih rasčija svijetlom u paučaste končiće.

MUDRACI

Hrastovi su mrki mudraci golemih šuma.
Oni uvijek nešto mudro šapuću
Narodu šumskom,
Narodu jasike, lešnjaka i bukve,
Nestašnim brbljavim pticama.

Njišu tiho raščupanim krošnjama
I šapuću
O vjetrovima, oluji i gromu.
Staračkim, kvrgastim rukama
Opominju i dijele blagoslov.

Ali kad jesen vrela
Šumom koraca
I strasnim poljupcem dirne
Drhtavim krošnjama čelo,
Lišće bi starih mudraca
Najljepše u strasti žutjelo,
Rudjelo,
Gorjelo,
Svelo,
A šaptanje bi ušutjelo
U jedan sunčani dan.

GAŠENJE BOJA

To sumrak purpurne šume već svilom tuge obavija,
Dan sklapa umorne oči sa mutnom suzom na vjeđama,
Daljina tjeskobno sipi od zrelog maška plavija,
Tope se oštre konture u vlažnim maglenim predama.

Lepeću krilima ždralovi nošeni čežnjom jedinom:
Ostati sunčeve ptice tim valom visine zibane!
Dimovi pastirske vatre sanjivo puzu nad ledinom,
Prokisle ponjave polja drhture zimicom šibane.

Nujnost samoće polegla na utrenike skrovite.
Nemoćnim sjajem su bljesnule vode u zelenim mlakama.
Vrbe nad šuštavim potokom šapuću riječi tajnovite.
Dolazi skitnica-vjetar okićen mrtvačkim trakama.

Lunja i jeca ko minstrel tražeći tragove dvorova,
A nigdje bedema nema ni straže da bi zatrubile.
Izdiše kraj u koroti žalobnih večernjih florova. —
Zadnje se boje podmuklo u crnom tkanju izgubile.

DJEVOJČE NA PROZORU ČITA ROMANTIČNU KNJIGU

Nemir večeri sluti treptavo lišće breza,
Zmijulje oblačne pruge u ljubičastom sutonu.
»Prispjet će sablasna lađa Ukletog Holandeza
Čim vode u maglu utonu.

Na prelu pjevajući sve s djevojkama pletem
Za oca jake mreže;
Čujem li tvoje ime u riječima se smetem
I sve mi biva teže.

O kako teško sreću skrivam,
Zovem te tajno u po glasa,
U snovima te bunovnim snivam
I čekam, čekam zoru spasa.

Kad noćna bura uplaši mene
To tvog je glasa daleka jeka;
Lik tvoje sjene iz sna me prene
Ko sladostrasna strava neka,
Ko silna nada nad svim nadama,
Tako djevica vjerna sa vojne viteza čeka
U baladama« — — —

Sneno je oblačje svoda na put daleki krenulo
I četrunasti odsjev sa nebosklona popilo.
Na prozoru se djevojče iz tmurnih sanja prenulo
I prašnu knjigu zaklopilo.

Nemir večeri sluti treptavo lišće breza,
Izdišu oblačne pruge u ljubičastom sutonu.
Prispjet će sablasna lađa Ukletog Holandeza
Čim vode u maglu utonu...

ZABORAVLJENI SVECI

Zaboraviše vas, stari, dobri sveci,
Zaboraviše.
A vi ste isti —
Tek nešto nujniji i bljeđi,
Dok čekate tako napušteni, sami,
Rumenu zoru svetog uskrsnuća
U pustoši nevesele ulice,
U polutami,
U lomnom zidu napuštenih kuća.

Po naborima lepršavih plašteva
Klizne sunce, kapne rosa plava,
Mile magle, pljušte šumne kiše,
Na toge sipi prašak zaborava,
Na toge i na fine, krhke ruke.

One jedva ćute tugu vremena,
Čedno svakog pod okrilje zovu.
One jedva slute teret bremena,
Svetački mirne u svom blagoslovu.
One vazdan za nas mole.

A negdje život prolazi
U prnjama i svili,
Škripe teretna kola i vrište automobili.
A vi ste isti.
Nijemi,
Dobri,
Sami.

Nitko više ne donosi vijence,
Ne pali kandilo u slijepom fenjeru,
Ne razvedri blijeda, sjetna lica.
U rukama ljiljani ne zvone,
Vaš tmurni lik u hladan sumrak tone
Bez treptanja žutih voštanica.

Samo koja spora, sitna starica
Očiju sivih, ugaslih, bez sjaja,
Uprašenu togu nježno podraga
I triput se šutke važno prekrsti
Moleći za skoru sreću raja.

Samo dijete u šarenoj haljini
Zastane smeteno,
Ručicom potjera ptice da na vas ne sjedaju;
Dugo krupne oči uplašeno sanjaju,
Dugo, dugo začuđeno gledaju.
Tek kad čuje djecu gdje se ganjaju,
Trgne se
I naglo otrči.

SNIVAJU SNUŽDENE OČI

I kad pastiri pokopaše sunce
Na dnu mračne, napuštene šume,
Odoše šutke niz tugu jesenjih ledina.
Snivaju snuždene oči.
Obzor posljednjim rujem za pokojnikom plače,
Žalobne boje oblači turobno veče,
A magle, nijeme narikače,
Po travnicima orošenim kleče,
Čupaju, neutješne, pramove staračkih sjedina
I zamišljenom putniku domahuju
Niz tugu jesenjih ledina.
Snivaju snuždene oči.
Vrbinje i sablje šaša tjeskobno tonu u plavilo,
Prljavo zrcalo vode čudno se uznemiruje.
Selo u zabiti dola noćnom se ponjavom zavilo
I žutim, bolesnim oknom iz polusna proviruje,
Pa sluti,
Pred kolibama zastaju pastiri
Samoćom ogrnuti
I krste se uzdižuć kudrave glave,
Jer srebren zveket iz daljine čuju.
Zlatari neba prve zvijezde kuju.
Snivaju snuždene oči.

NEDJELJA U MRTVOJ ULICI

U mrtvu, usku ulicu dođe nedjelja tiho
S gukom golubova na polivenom putu,
Na vršcima škriputavih cipela,
U novo izglačanom kaputu.

Svila modrog svoda, obrubljena žljebom,
Nečujno se prostre da najavi sunce:
Kročilo je ono dugo vedrim nebom,
Plamenim je kopljem diralo vrhunce.
I sada tu,
Na oknu najvišem, probada zastor poderan,
Bljeskom stakala plane,
Otvori širom prozore,
Nad krovovima stane.

Ako je svu noć bolesnik bdio,
Zrak svježi žudi;
Ako je zdravlje u snovima pio,
Sretan se budi.
I vlažna mu je soba tako strana,
I ovi žuti lijekovi i na plućima rana.

A dolje, u dvorištu krčme »k staroj uri«,
Lutaju mirisi kisela vina,
Konobar nosi pladanj na dlanu,
Netko potiho pjeva,
Čisti kuglanu,
Prostire zgužvan stolnjak pun rujnih vinskih slika;
Djevojka sanena stolice slaže
I misli na svog vojnika.

U mrtvu, usku ulicu dođe nedjelja tiho.

JESENJA BOLEST

Procvjeta ruža groznice u sušičavim krošnjama,
Na žutom, umornom lišću mrlje skerletne sinu.
Boluju jesenje šume.
I na smrt bône rone u mrazne sjeverne zone,
U tjeskobnu tišinu.
Boluju jesenje šume i ojađene ginu...

Na guštik crn,
Gdje trulo vonja šipak i gnjiju zadnje maline,
Kaplju sa krvavih hvoja
Biseri samrtnog znoja
Ko kapi metalne taline.

Plahe ptice u jatima putuju,
Neumorno putuju i snivaju,
Nad raskršćem pustim uspore svoj let
I mrtvo ljeto dozivaju.

Već kube maglenog neba sipljivo sipi
U sivom sumoru.
Iz koliba se plavičasto puši,
A hladno, opalno sunce, na umoru
S bregova se iznemoglo ruši.

U suhoj trski šume dude jeseni
Nujno i žalovito.

POSLIJE SVEČANOSTI

Sunčeve vatre mutno su dogorile.
Sve dublje trudni dani zrenja silaze
Niz zlatnožute stepenice svemira
U tihe modre dubine.

Šumi nad vodama trska i barjak plavetnog nemira.
Kolut za kolutom pline.
Ljiljani su na jezeru svenuli. Jedan je labud umr'o
Na rukama blijede mjesečine.

Za stolom povratak druga čekaju spokojne žene
Sa prvorođenim sinom,
S mirisnim kruhom zemlje blagoslovene
I mladim rumenim vinom.

Puši se žrtvenik zemlje s bremenom radosne godine.
Padaju snopovi žita, vitice cvijeća i bilja,
Iz roga izobilja
Truse se grozdovi jedri prezrele nabrekle plodine.

Iz srži napuklih bóba, iz mesa medenog voća
Cure sa ljepljivim sokom plamene purpurne sanje.
Kroz vrt je prošla samoća,
Život i umiranje.
Noćas je planina čula
Dolazak crnog rasula.

U hladni grimizni suton navire bezglavo tama.
Planina zbunjena sluša:
Prostranstvom kikoće dječak ovjenčan vinjagama,
Sa granja otkida teret povelih oskoruša,
Zlaćanih krušaka i dunja
Da trpku krvcu poznog voća kuša —
I pjeva silno radostan.

Na moje srce kaplje grka bol
I peče kao otrov žute kukute.

SADRŽAJ

PONORNICA DUŠE

Ponoćne ispovijesti 7
Tihi monolog 8
Kasni razgovor 9
Snovi strave 10
Travanjske meditacije 12
Šir haširim 13
Nocturne Baudelairien 14
Spleen 16
Riječi u jesen 17
Stope djetinstva 18

POEMI I BALADE

Posljednja ispovijest slikara Karasa 21
Noćna pjesma 25
Les poètes maudils 26
Očajnik 30
Poème exotique 32
Pjesma onoga, koji je otišao 34
Ponoćni poem Vatroslava Lisinskoga 36
Balada posljednje ulice 40

TRAGOM NEVIDLJIVIM

Sfumato 45
Tragom nevidljivim 46
I kroz te tihe tuge jutarnje 48
Primula veris 50
Svitanje 52
Mudraci 53
Gašenje boja 54
Djevojče na prozoru čita romantičnu knjigu . . . 55
Zaboravljeni sveci 56
Snivaju snuždene oči 58
Nedjelja u mrtvoj ulici 59
Jesenja bolest 60
Poslije svečanosti 61